

GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH NA ROK 2009

WPROWADZENIE	2
1. CELE PROGRAMU	4
2. DIAGNOZA STANU PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	5
3. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ	13
3.1. Placówki funkcjonujące na terenie Gminy Sicienko	13
3.2. Zasoby kadrowe	14
4. ZADANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ NA 2009 ROK	15
4.1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu	15
4.2. Udzielanie rodzinom pomocy psychospołecznej i prawnej	16
4.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży	17
4.4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych	18
4.5. Kontrola przestrzegania zasad obrotu napojami alkoholowymi	18
4.6. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w ustawie oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego	18
5. GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	19
5.1. Zadania komisji	19
5.2. Wynagrodzenie GKRPA	19
6. FINANSOWANIE GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI	20
6.1 Plan wydatków na 2009 rok	20

WPROWADZENIE:

Wśród różnorodnych problemów społecznych, występujących w Polsce, te związane z alkoholem mają szczególne znaczenie. Wynika to głównie z rozmiarów tego zjawiska oraz społecznych i ekonomicznych kosztów, jakie z tego tytułu ponosi budżet państwa. Zgodnie z Raportem Światowej Organizacji Zdrowia, dotyczącym Stanu Zdrowia na Świecie, alkohol jest na trzecim miejscu wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji, odpowiedzialnym za ponad 9% całkowitego obciążenia chorobami i urazami, a ponad 60 rodzajów chorób i urazów ma związek z alkoholem.

Konsumpcja alkoholu ma istotny wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne zarówno jednostek jak i rodzin, a jej konsekwencje dotyczą nie tylko osób pijących szkodliwie, ale wpływają na całą populację. Nadużywanie alkoholu powoduje wiele szkód społecznych takich jak zakłócanie bezpieczeństwa publicznego, przestępczość, wypadki samochodowe, przemoc w rodzinie, ubóstwo i bezrobocie. Trudno wyliczalne są straty w sferze psychologicznej i emocjonalnej dotyczące szczególnie rodzin. Z tego względu działania w zakresie zapobiegania i rozwiązywania problemów alkoholowych powinny być przedmiotem szczególnej troski ze strony administracji rządowej i samorządowej.

Rozmiary szkód mogą być zmniejszone przez skuteczną politykę wobec alkoholu i problemów z nim związanych. Działania w tym zakresie reguluje ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2007 roku, Nr 70, poz. 473 z późn. zm.). Zgodnie z zapisami art. 4¹. ust. 1 i 2 ustawy samorząd gminny jest zobowiązany do prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu. Ustawodawca przekazując kompetencje w zakresie profilaktyki spowodował, że to właśnie gmina ma przedsięwziąć środki zaradcze oraz naprawcze skierowane do lokalnej społeczności, aby zapobiegać i minimalizować skutki alkoholizmu, narkomanii i przemocy. Obecnie nikt nie zastanawia się już, czy warto pomagać osobom, rodzinom z problemem alkoholowym, występującą przemocą, ale jak to robić skuteczniej i efektywniej. Pomagać to znaczy minimalizować skutki alkoholizmu, narkomanii i przemocy. Lepiej pomagać to przede wszystkim zapobiegać, czyli edukować, uświadamiać, wskazywać alternatywne sposoby spędzania wolnego czasu, radzenia sobie z sytuacją trudną, konfliktową, jak skutecznie bez używek rozładować napięcie i rodzącą się agresję. Pomagać to również wspierać młodych ludzi w kształtowaniu prawidłowych postaw osobowościowych, aby nie było potrzebne „podpieranie się” substancjami uzależniającym i uczyć umiejętności mówienia „nie” w sytuacjach, gdy młody człowiek jest poddany presji otoczenia.

Profilaktyka (wg *Encyklopedii PWN*) to wszelka działalność zapobiegająca zjawiskom szkodliwym, np.: chorobom, uzależnieniom, wypadkom itd.; jeden z podstawowych kierunków działania współczesnej medycyny.

Podstawą nowoczesnej profilaktyki jest promocja zdrowia i zapobieganie konkretnym zdefiniowanym zagrożeniom: (substancje psychoaktywne, przemoc, zaburzenia emocjonalne, przestępczość).

Istotą nowoczesnej profilaktyki uzależnień nie jest głoszenie wszem i wobec wiedzy na temat szkodliwości palenia papierosów, picia alkoholu, ani tym bardziej straszenie skutkami używania tych „przyjemności”, lecz uczulenie i wzmacnianie umiejętności powiedzenia „nie”, aby każdy człowiek miał w swojej świadomości dokonanie wyboru, który zależy tylko od niego samego.

Odpowiednio do stopnia zagrożenia współczesna profilaktyka wyróżnia trzy poziomy oraz wskazuje cele i formy działania najbardziej dla nich właściwe:

1. *Profilaktyka pierwszorzędowa* – adresowana do ogółu dzieci i młodzieży, ma na celu promocję zdrowego stylu życia oraz opóźnianie wieku inicjacji (np. alkoholowej, seksualnej). Stanowi rodzaj „szczepionki” dla osób zdrowych, zwiększając ich odporność na oddziaływanie niekorzystnych czynników ryzyka. Terenem realizacji wczesnych działań profilaktycznych jest głównie szkoła. Są to działania nastawione na przekazywanie informacji o konsekwencjach podejmowanych zachowań ryzykownych oraz na kształtowaniu ważnych umiejętności psychospołecznych, tj. radzenia sobie ze stresem, opierania się presji grupy rówieśniczej, rozwiązywania konfliktów itp.
2. *Profilaktyka drugorzędowa* – adresowana jest do grup podwyższonego ryzyka, a więc do osób, które przeszły już inicjację i u których występują poważne problemy (osobiste, rodzinne, szkolne); jej celem jest umożliwienie wycofania się z ryzykownych zachowań. Młodym ludziom z tej grupy już nie wystarczą działania informacyjne i edukacyjne prowadzone w klasach. Niezbędne jest podjęcie głębszej interwencji poprzedzonej specjalistyczną diagnozą pozwalającą określić stopień zagrożenia oraz charakter i głębokość problemów psychologicznych, rodzinnych oraz szkolnych. Formy pomocy ustala się na podstawie wyników diagnozy (zajęcia wyrównawcze, terapia indywidualna i rodzinna, socjoterapia). Pomoc ta może być organizowana przez pedagoga, poradnię psychologiczno - pedagogiczną, świetlicę socjoterapeutyczną.
3. *Profilaktyka trzeciorzędowa* - adresowana jest do ludzi z grup wysokiego ryzyka (uzależnionych), którzy ponoszą już poważne konsekwencje swoich zachowań. Jej celem jest ograniczenie głębokości i czasu trwania zaburzeń, a także zmniejszenie szkód związanych z ryzykownym trybem życia. Podejmowane działania (odtrucie, leczenie odwykowe, psychoterapia, resocjalizacja) organizowane są już nie przez szkoły czy poradnie oświatowe, lecz przez specjalistyczne instytucje.

1. CELE PROGRAMU

Na szczeblu lokalnym działania z zakresu profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych reguluje program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Jest on dokumentem uchwalanym corocznie przez Radę Gminy.

Przy opracowaniu Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych /GPPiRPA/ na rok 2009 r. uwzględnione zostały wskazówki wynikające z „Rekomendacji do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych”.

Program dostosowany jest do specyfiki problemów alkoholowych występujących w Gminie Sicienko i uwzględnia lokalne możliwości realizacji zadań wskazanych w ustawie pod względem prawnym, administracyjnym, ekonomicznym oraz kadrowym.

Nadrzędnym celem *Programu* jest tworzenie spójnego systemu działań profilaktycznych i naprawczych zmierzających do:

- a) zmniejszania rozmiarów problemów, które aktualnie występują na terenie Gminy,
- b) zwiększenia zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami,
- c) zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych,

Realizacja powyższych działań będzie odbywała się poprzez:

- udzielanie dalszej pomocy osobom uzależnionym od alkoholu i ich rodzinom,
- udzielanie pomocy ofiarom przemocy domowej zgodnie z ustawą z dnia 29.07.2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180 poz. 1493)
- realizację programu przeciwdziałania agresji wśród dzieci i młodzieży gminy Sicienko - Trening Zastępowania Agresji (program psychoedukacyjny, należący do skutecznych behawioralnych programów zmiany zachowań dzieci, młodzieży i osób dorosłych na zachowania pożądane),
- objęcie pomocą profilaktyczną dzieci poprzez dalsze prowadzenie dziecięcych grup socjoterapeutycznych w placówkach szkolnych, świetlicach wiejskich i świetlicy środowiskowej w Sicienku,
- objęcie pomocą profilaktyczną młodzieży poprzez utworzenie w świetlicach w Sicienku i Trzemiętowie młodzieżowych grup socjoterapeutycznych,
- realizację profesjonalnych programów profilaktycznych kierowanych do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z terenu gminy Sicienko,
- prowadzenie kampanii informacyjno - edukacyjnych,
- pogłębianie wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat zagrożeń zdrowotnych wynikających z używania alkoholu oraz sposobów przeciwdziałania alkoholizmowi, poprzez zakup literatury fachowej,

- podnoszenie kwalifikacji osób realizujących zadania w zakresie profilaktyki uzależnień m.in. poprzez organizowanie i udział w seminariach, warsztatach i innych formach szkoleń dla nauczycieli, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, Policji, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- podnoszenie wiedzy sprzedawców napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- kontrolę placówek handlowych w zakresie przestrzegania ustawy.

2. DIAGNOZA STANU PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Alkohol jest przyczyną wielu różnorodnych problemów społecznych i zdrowotnych, które w ocenie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przedstawiają się następująco:

Indywidualne:

- a) niszczenie zdrowia osobistego m.in. zaburzenia psychiczne i neurologiczne,
- b) obniżanie kultury osobistej,
- c) upadek hierarchii wartości,
- d) zmniejszenie odporności na choroby,
- e) zwiększenie ryzyka ulegania i powodowania wypadków,
- f) brak aktywności życiowej.

W rodzinie:

- a) zwiększenie konfliktowości,
- b) bieda materialna,
- c) brak perspektyw życiowych,
- d) rozluźnienie i rozpad więzi rodzinnych,
- e) przemoc w rodzinie,
- f) agresja,
- g) współuzależnienie członków rodziny,
- h) zaniedbania wychowawcze,
- i) zaburzenia emocjonalne członków rodziny.

W społeczności:

- a) zakłócanie porządku publicznego,
- b) powodowanie wypadków komunikacyjnych oraz wypadków w pracy,
- c) obniżanie wieku inicjacji alkoholowej,
- d) konflikty z prawem,
- e) brak kultury picia,
- f) społeczna akceptacja picia,
- g) degradacja wartości rodziny,
- h) postawa roszczeniowa,

Od kilku lat dostrzega się kryzys w rozwoju moralnym i kulturowym dzieci i młodzieży. Dom rodzinny niewystarczająco wspiera emocjonalnie, co powoduje, że osamotnieni młodzi ludzie szukają wsparcia wśród destrukcyjnych grup rówieśniczych. Pogłębiający się kryzys wartości powoduje

ucieczkę w antywartości, szukanie substytutów powodujących chwilowe zadowolenie i ucieczkę od problemów. Do tego dochodzi niski poziom kulturowy, nieumiejętność wykorzystania wolnego czasu, brak zainteresowań i hobby. Powoduje to nudę i potrzebę szybkiego wyrwania się z niej. Pojawiają się w związku z tym zachowania na granicy patologii, zagrażające zdrowemu stylowi życia i prowadzące do groźnych uzależnień. Dzieci, które wychowują się w rodzinach, w których ktoś nadużywa napojów alkoholowych żyją z poczuciem zagrożenia, cierpią i uczą się szczególnych sposobów postępowania, które im utrudniają życie. Bardzo często są ofiarami przemocy psychicznej i fizycznej. Wiele z nich stara się utrzymać w tajemnicy picie rodziców, wstydzą się, mają poczucie, że są gorsze, ale starają się chronić dobre imię rodziny, boją się i mają zaburzenia emocjonalne związane z lękiem. Ukrywają i tłumią swoje uczucia, czują się osamotnione, próbują za wszelką cenę poradzić sobie ze swoją rozpaczą i beznadzieją. Niektóre dzieci starają się przystosować za wszelką cenę do nienormalnego i zagrażającego środowiska rodzinnego, wchłaniają w siebie destrukcje i chaos. Inne natomiast źle się zachowują i pragną w ten sposób zwrócić uwagę na siebie; mają złe stopnie, piją alkohol, zażywają narkotyki, popełniają drobne wykroczenia.

Wielokrotnie przeprowadzone badania przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie pozwalają na statystyczne wyliczenie, jaka liczba mieszkańców ma problemy z alkoholem (Tabela nr 1).

Tabela nr 1. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych¹:

		W Polsce 38,1 mln mieszk.	W gminie Sicienko 9091 mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 762 tys.	ok. 182 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmażonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 364 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 364 osób
Osoby pijące szkodliwie	5 - 7% populacji	1,9 - 2,6 mln	ok. 455- 636 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok 2 mln osób: dorosłych i dzieci	Około 480 osób: dorosłych i dzieci

Gmina Sicienko liczy 9091 mieszkańców². Szacować należy, że w naszej gminie żyje około 182 osób uzależnionych od alkoholu i około 455 - 636 osób pijących szkodliwie i ryzykownie. Wokół nich żyją dorośli członkowie rodzin (mażonkowie, rodzeństwo, rodzice, dziadkowie), czyli dalsze 364 mieszkańców. Toksyczne zachowania nadużywających alkoholu, wywołują u najbliższych zaburzenia występujące z różnym nasileniem, nazywane współuzależnieniem. W rodzinach, gdzie występuje problem z alkoholem żyje około 364 dzieci. Nadużywaniu alkoholu towarzyszy bardzo

¹ Dane szacunkowe, opracowane na podstawie danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

² Stan na dzień 31.10.2008r. – według danych Referatu Spraw Administracyjnych i Obywatelskich Urzędu Gminy w Sicienku

często występowanie przemocy. Szczególnie trudna jest sytuacja dzieci w tych rodzinach. Przeżycia takie zaburzają postrzeganie otaczającego świata, mogą być przyczyną wielu chorób psychosomatycznych a także trudności w nauce. Dzieci te uczą się niesprawiedliwości i agresji, co w przyszłości skłania do zachowań ryzykownych, znęcania się nad słabszymi, bójek, kradzieży oraz używania alkoholu i narkotyków.

Członkowie rodzin, w których występuje problem alkoholowy często doświadczają niedostatku materialnego z powodu utraty zdolności do pracy lub niskich wynagrodzeń czy też dużych wydatków na alkohol.

Powyższe dane wynikają z szacunków przeprowadzonych przez PARPA i na zasadzie analogii zostały obliczone dla gminy Sicienka. Podane liczby różnią się od danych uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sicienku i Posterunku Policji w Sicienku, czy innych dostępnych danych przedstawionych poniżej. Rozbieżności wynikają z faktu, że wymienione jednostki nie zawsze mają dostęp do wszystkich danych. Na przykład GOPS posiada informacje o problemach alkoholowych występujących u swoich „podopiecznych” i nie zawsze zna problemy innych ludzi nie będących „klientami” ośrodka. Ponadto wiadomo, że wiele rodzin, w których występuje problem alkoholowy nie zgłasza się po pomoc do żadnych instytucji, stąd też nie mają one informacji o nich.

Poniżej przedstawiono dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sicienku dotyczące ilości osób objętych pomocą i powodów jej przyznawania

Tabela nr 2. Powody przyznania pomocy

Powód trudnej sytuacji życiowej	Stan na 31.12.2006		Stan na 31.12.2007		Stan na dzień 30.09.08	
	Ogółem	Liczba osób w rodzinach	Ogółem	Liczba osób w rodzinach	Ogółem	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	318	1250	230	916	170	687
Sieroctwo	2	10	1	9	1	9
Bezdomność	5	8	3	6	1	1
Bezrobocie	226	897	154	632	111	474
Niepełnosprawność	166	621	158	580	134	482
Długotrwała lub ciężka choroba	110	418	77	287	50	180
Przemoc w rodzinie	7	38	14	75	20	103
Alkoholizm	42	182	30	149	30	136
Narkomania	3	15	2	8	2	8

Z powyższych danych wynika, że alkoholizm jest na piątym miejscu wśród powodów przyznawania pomocy podopiecznym GOPS. Inne powody takie jak ubóstwo, czy bezrobocie mogą w przyszłości powodować, że i w tych rodzinach sięgnie się po alkohol jako środek na odreagowanie złej sytuacji materialnej i poczucia braku celu i sensu życia. Z powyższych danych wynika, że w 2006 roku alkoholizm wystąpił w 42 rodzinach, a 2007 roku w 30. Niepokojące jest, że do końca 3 kwartału br problem ten zdiagnozowano w 30 rodzinach, co pozwala przypuszczać, że liczba ta może się jeszcze zwiększyć do końca roku.

W ocenie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych problem alkoholowy dotyka znacznie większej liczby osób i rodzin, które nie są podopiecznymi pomocy społecznej, stąd też nie znajdują się w statystyce GOPS.

W roku 2008³ do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wpłynęło 17 wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe, w tym 1 wniosek dotyczył kobiety. Przeprowadzono rozmowy motywujące do podjęcia leczenia, jednakże nie wszystkie kończyły się chęcią podejmowania leczenia, dlatego w takich sytuacjach Komisja skierowała sprawę do Sądu celem przymusowego leczenia.

Od roku 2008 przy Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku działają dwie grupy samopomocowe, jedna dla osób uzależnionych, którzy widzą i wyrażają chęć rozwiązania swojego problemu, natomiast druga dla kobiet doświadczających przemocy domowej i współuzależnionych. Zajęcia prowadzone są przez certyfikowanego terapeutę i odbywają się raz w tygodniu po 2 godziny.

Ryzykiem utraty kontroli nad ilością spożywanego alkoholu obarczone jest tzw. picie „towarzyskie” czy „weekendowe”. Dotyczy ono m.in. kobiet. Liczba kobiet uzależnionych od alkoholu stale rośnie. Piją niezależnie od wieku, statusu społecznego, wykształcenia.

Kobiety są z powodu swej złożonej fizjologii bardziej podatne na uzależnienie od alkoholu niż mężczyźni. Krócej i w sumie mniej muszą pić, by osiągnąć zaawansowaną, ciężką fazę choroby. W trakcie nasilania się uzależnienia mniej się awanturują lub wdają w publiczne bijatyki, rzadziej są bywalczyniami izb wytrzeźwień i nie popełniają pod wpływem alkoholu zbyt wielu ciężkich przestępstw, ale swe zdrowie fizyczne i psychiczne rujną doszczętnie. Niszczą więzi z bliskimi, zrażając do siebie, również prędzej niż mężczyźni, nawet najbardziej kochające i oddane osoby. Otoczenie, w tym także najbliższa rodzina, bardzo się wstydzi upijającej się "czarnej owcy". Wstydzi się nawet wtedy, gdy zdobywa się ona na odwagę szukania pomocy, a może zwłaszcza tego, bo wiąże się to z ujawnieniem wstydliwego faktu.

Tak jak żaden alkoholik nie przyczynia się do tego, by w domu było "miło i przyjemnie", tylko na odwrót, tak samo nie jest do tego zdolna alkoholiczka. A jednak patrzymy na nich niejednakowo i kobietę oceniamy zawsze surowiej, bardziej bezwzględnie. Nic więc dziwnego, że zasadniczą cechą alkoholizmu kobiet jest wstydlive ukrywanie problemu i przede wszystkim picie w samotności. Kobiety częściej niż mężczyźni piją w ukryciu, bardziej się tego wstydzą, a ich terapia trwa zwykle o wiele dłużej niż u panów. Poważniejsze są również konsekwencje zdrowotne kobiecego alkoholizmu. Obecnie wystarczy rozejrzeć się na oddziałach odwykowych. Kiedyś zdarzały się dwie, trzy panie w grupie panów. Teraz jest odwrotnie. Kobiety częściej niż kiedyś zgłaszają się na terapię, ale też coraz więcej ich pije.

³ Do dnia 31.10.2008r.

Bezrobocie jest jednym z czynników sprzyjających powstawaniu uzależnienia. Wydłużanie się okresu pozostawania bez pracy powoduje nasilenie się zjawiska izolacji społecznej bezrobotnych, narastanie napięć i konfliktów w najbliższej rodzinie. Ucieczka przed kłopotami życia codziennego najczęściej ma swe odbicie w sięganiu po alkohol. Utrata pracy, albo niemożność jej zdobycia, pomimo nieraz starannego przygotowania zawodowego, jest przyczyną głębokiej frustracji, poczucia zawodu życiowego, rodzi uprzedzenia i niechęci do istniejącego ładu społecznego. Szczególnie dotkliwe są skutki bezrobocia dla życia rodzinnego; powoduje ono napięcia, niszczy wszelkie perspektywy w życiu rodzinnym, staje się przyczyną destabilizacji rodziny, pozbawia ojca autorytetu, degraduje społecznie całą rodzinę, rodzi alkoholizm i inne patologie, ze wszystkimi ich zgubnymi skutkami. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Bydgoszczy zarejestrowane są **182**⁴ osoby bezrobotne w tym: **92** kobiety; bezrobotni z prawem do zasiłku: **30 osób ogółem**, w tym **12 kobiet**. **23 osoby** są długotrwale bezrobotne (**powyżej 24 miesięcy**) i to one są najbardziej narażone na uciekanie od problemów w świat alkoholu. Są to ludzie z reguły z podstawowym i zawodowym wykształceniem, a więc bez perspektyw na znalezienie nie tylko dobrej, ale jakiegokolwiek pracy. Wydawać by się mogło, że 182 osoby to niewiele jak na gminę Sicienko, ale należy pamiętać, że dane te są bardzo zaniżone, gdyż wiele osób, którym nie należy się zasiłek dla bezrobotnych, lub nie korzystają z systemu pomocy społecznej, po prostu nie rejestrują się jako bezrobotni.

Nowym zagadnieniem jest problem tzw. eurosierot. Według posiadanych danych w województwie kujawsko - pomorskim jest ponad dwanaście tysięcy dzieci, których jeden z rodziców wyjechał do pracy za granicę. Najwięcej, bo około 2,5 tysiąca, uczęszcza do szkół ponadgimnazjalnych, natomiast w gimnazjach uczy się ich o blisko sto mniej. W szkołach podstawowych jest ponad 5,7 tys. eurosierot, a w przedszkolach około 0,5 tysiąca. Problem ten nie omija również naszej Gminy i dlatego trzeba pamiętać o tych dzieciach i młodzieży, aby zapewnić im alternatywne sposoby spędzania wolnego czasu, aby nie były zdane tylko same na siebie i na rówieśników.

Na terenie Gminy Sicienko funkcjonuje obecnie 28 punktów sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości powyżej 4,5 % alkoholu przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży. Na 1 punkt przypada 245⁵ dorosłych mieszkańców.

Liczbę punktów sprzedaży napojów alkoholowych zawierających powyżej 4,5 % alkoholu (z wyjątkiem piwa) przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży oraz zasad usytuowania miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych reguluje Uchwała Nr XIII/74/2003 Rady Gminy Sicienko z dnia 17.12.2003 r. Określa ona limit miejsc sprzedaży napojów alkoholowych – wynosi on 30 punktów.

⁴ Dane na dzień 31.10.2008r.

⁵ Liczba dorosłych mieszkańców gminy na dzień 31.10.2008r wynosi 6873.

Informacje o skali zjawiska związanego z nadużywaniem alkoholu w gminie Sicienko uzyskano także z Posterunku Policji w Sicienku.

Tabela 3. Dane dotyczące naruszania prawa i porządku publicznego⁶

Rodzaj zdarzeń:		2007	2008⁷
<u>Przestępstwa</u>			
1	Nietrzeźwy kierujący	25	44
2	Kradzież z włamaniem/kradzież	57	58
3	Znęcanie się nad rodziną	21	25
4	Pobicie / obrażenia ciała	13	12
5	Groźby	24	13
6	Inne	-	-
<u>Wykroczenia</u>			
1	Nietrzeźwi kierujący	1	1
2	Spożywanie alkoholu w miejscu publicznym	1	10
<u>Interwencje</u>		281	397

Z przedłożonych przez Posterunek Policji danych wynika, że wzrosła liczba przypadków znęcania się nad rodziną, ponadto wzrosła liczba interwencji. Wynika z tego, że działania profilaktyczne w 2009 roku powinny się skupić się również wokół problemu przemocy, np. poprzez dalszą edukację kadry w kwestii przeciwdziałania przemocy, konsekwentne egzekwowanie stosowania wszelkiego rodzaju procedur związanych z realizacją tzw. „Niebieskiej karty”.

W stosunku do roku 2007 w bieżącym roku wzrosła liczba nietrzeźwych kierujących oraz przypadki spożycia alkoholu w miejscu publicznym. Wynika z tego, że w 2009 roku należy skupić się na edukowaniu kierowców (w tym rowerzystów) oraz sprzedawców.

Tabela 4. Dane dot. ilości mieszkańców gminy Sicienko dowiezionych do Izby Wyrzeźwień

Lata	2006	2007	2008 ⁸
Liczba pacjentów	30	36	28

Tabela 5. Dane dot. liczby osób przyjętych przez terapeutę uzależnień

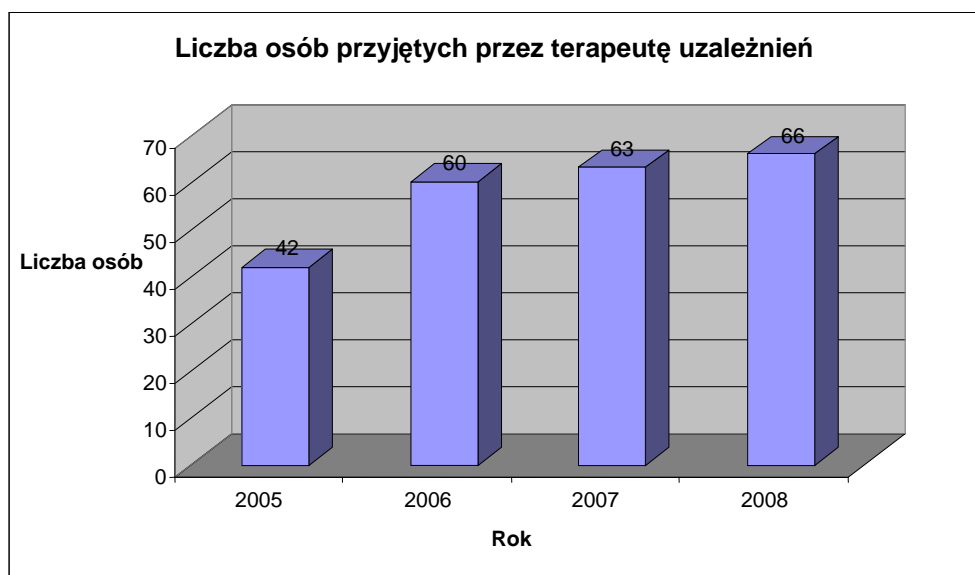
Lata	2005	2006	2007	2008 ⁹
Liczba osób	42	60	63	66

⁶ Dane uzyskano z Posterunku Policji w Sicienku

⁷ Dane na dzień 31.10.2008r.

⁸ Dane na dzień 7.11.2008r.

⁹ Dane na dzień 13.11.2008r.

Z powyższych danych wynika, że coraz więcej osób korzysta ze spotkań z terapeutą. W bieżącym roku było już 66 osób i do 31.12.2007 zapewne liczba ta przekroczy 70. Oznacza to, że jest coraz większa świadomość wśród społeczeństwa, związana z przeciwdziałaniem patologiom.

Tabela 6. Dane dotyczące liczby osób przyjętych przez specjalistę d.s. przemocy

Lata	2005	2006	2007	2008 ¹⁰
Liczba pacjentów	48	50	56	60

Bardzo ważnym, o ile nie najważniejszym, problemem jest spożywanie alkoholu i innych używek przez nieletnich. Prowadzone od wielu lat ogólnopolskie badania ankietowe wśród młodzieży pokazują, że picie alkoholu przez młodzież staje się powoli statystyczną normą. Napoje alkoholowe okazały się najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej. Niepokojący jest fakt używania napojów alkoholowych przez młodzież w wieku 15-20 lat a szczególnie przez młode dziewczęta, które piwo traktują raczej jako napój chłodzący niż alkohol.

Przeprowadzone w 2007 roku, w ramach kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, badania ankietowe „Młodzi Polacy o zachowaniach ryzykownych” wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjów potwierdzają, że alkohol jest realnym zagrożeniem młodego człowieka. Badaniami objęto 84,60 % uczniów klas piątych szkół podstawowych i 93,94% uczniów klas drugich gimnazjów gminy Sicienko.

¹⁰ Do dnia 30.09.2008r.

Z badania wynika, że 41% gimnazjalistów miało kontakt ze środkami odurzającymi, z tego 81% spożywało alkohol, 10% paliło papierosy, ok. 19% próbowało narkotyków. Wśród piątoklasistów palenie papierosów nie jest popularne – do palenia przyznało się 2,82% ankietowanych.

W raporcie z przeprowadzonych ankiet czytamy m.in., że młodzież sięga po używki z braku pomysłów na zabicie nudy i jako ucieczkę od problemów. Młodzi ludzie sięgają po używki ze względu na tzw. „solidarność koleżeńską”, nie wypada im po prostu powiedzieć „nie”. Zdarza się, że problem pogłębiają dorośli, którzy pozwalają nieletnim pić alkohol lub palić papierosy.

Najczęściej wymienianymi sytuacjami, w których dzieci piją alkohol są namowy kolegów i udział w imprezach rodzinnych, dyskotekach. Niepokojące jest, że co piąty uczeń w wieku 11 lat uzyskuje pozwolenie rodziców na okazjonalne picie alkoholu. Najczęściej jest to piwo, następnie wino i drinki. Pozwolenie takie świadczy o pewnej patologii w rodzinie. Jeśli co 25. dziecko z badanych ankietą ma pozwolenie dorosłych na picie wódki, to istnieje realne zagrożenie dla innych dzieci, że zostaną do tego namówione przez swoich rówieśników. Niezależnie od motywacji rodziców, pozwalanie nieletniemu na picie jakiegokolwiek alkoholu jest niedozwolone.

Wyniki badań świadczą o konieczności podjęcia pracy profilaktycznej nie tylko w środowisku rówieśniczym, ale także w środowisku rodzinnym. Rodzicom należy uświadomić, że dziecko powinno mieć jasne, czytelne i niezaburzone przez namowy i przyzwolenia dorosłych, reguły postępowania.

38,03% pytaných uczniów „podstawówki” i 76,67% gimnazjalistów przynajmniej raz piła alkohol, z czego większość podaje piwo jako alkohol „najbardziej popularny” i najłatwiej dostępny. Ok. ¼ ankietowanych (szkoła podstawowa) uważa, że nie można uzależnić się alkoholu pijąc piwo, czyli co czwarty uczeń klasy piątej ma błędną ocenę jego szkodliwości.

Niepokojąca jest także niska świadomość uczniów na temat palenia marihuany – co siódmy uczeń klasy 5 i co dziesiąty klasy 2 gimnazjum uważa, że palenie marihuany nie jest szkodliwe i nie powoduje uzależnienia od narkotyków. W związku z tym konieczne jest przeprowadzenie działań informacyjnych na temat szkodliwości stosowania środków odurzających.

W badaniu ankietowym znalazły się także pytania dotyczące przemocy. Okazuje się, że młodzi ludzie dopuszczają użycie przemocy wobec np. rówieśników w sytuacji doznania od nich krzywdy, obrażenia rodziny lub kolegów.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zwróciła się do pedagogów szkolnych z prośbą o określenie głównych obszarów problemowych występujących w poszczególnych placówkach szkolnych. Na podstawie uzyskanych informacji przygotowano zestawienia najważniejszych problemów wraz z prawdopodobnymi przyczynami ich występowania.

Tabela nr 7. Główne obszary problemowe w szkołach

Lp.	Problem	Możliwe przyczyny zachowań
1	Nagminne używanie wulgaryzmów i brak kultury osobistej w relacjach uczeń – uczeń	- obyczaj środowiskowy - solidaryzowanie się z grupą - chęć zwrócenia uwagi - brak reakcji dorosłych - manifestacja buntu
2	Palenie papierosów	- ciekawość, - bezkarność - złe wzorce w środowisku - podkreślanie własnej „dorosłości”
3	Częste przypadki agresji w różnych formach	- negatywne wzorce - nie radzenie sobie z emocjami - bezkarność
4	kłopoty w nauce	- brak zainteresowania ze strony rodziców - trudności w nauce - brak systematyczności - wpływ grupy

Przedstawione zjawiska potwierdzają konieczność zapewnienia dzieciom i młodzieży zajęć uczących konstruktywnego spędzania wolnego czasu i będących alternatywą wobec sięgania po używki. Mogą to być zajęcia pozalekcyjne, socjoterapeutyczne, wyjazdy na obozy, zajęcia sportowe. Zajęcia takie są jedną z form udzielania pomocy dzieciom narażonym na zaburzenia życia rodzinnego wynikającego z problemów alkoholowych czy narkotykowych.

3. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ

3.1. Placówki funkcjonujące na terenie Gminy Sicienko

- „PORAD - MED. Sp.j”., z poradniami Kruszynie, Mochlu i Sicienku,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sicienku,
- Posterunek Policji w Sicienku,
- Gminny Ośrodek Kultury w Sicienku, w którego skład wchodzi:
 - a) Wiejski Dom Kultury w Strzelewie,
 - b) Gminna Biblioteka Publiczna w Sicienku z filią w Kruszynie,
 - c) Wiejski Dom Kultury w Kruszynie,
 - d) Klub Wiejski w Murucinie,
 - e) Dom Rolnika w Mochlu oraz
 - f) Świetlice wiejskie w miejscowościach: Dąbrówka Nowa, Gliszcz, Łukowiec, Nowaczkowo, Pawłówek, Teresin, Trzemiętowo, Trzemiętówko, Wierzchucinek, Zawada, Zielonczyn.

4. ZADANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ NA 2009 ROK

Działania podejmowane przez samorząd gminy wynikają z zadań określonych w art. 4¹ *ustawy o wychowaniu w trzeźwości...* W szczególności zadania te obejmują:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- 4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych
- 5) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów dotyczących reklamy napojów alkoholowych i zasad ich sprzedaży (art. 13. 1 i 15 ustawy) oraz występowania przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- 6) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

4.1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu

- 1) Kontynuowanie działalności Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku, tj.:
 - informowanie o możliwościach podjęcia leczenia w placówkach terapii uzależnień,
 - motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia leczenia w placówkach terapii uzależnień,
 - udzielanie wsparcia pacjentom po zakończonym leczeniu odwykowym,
 - uruchomienie interwencji, za zgodą osoby doznającej przemocy, w przypadku rozpoznania zjawiska przemocy domowej,
 - udzielanie członkom rodzin dotkniętych przemocą porad prawnych i pomocy w kierowaniu spraw o znęcanie, alimentację itp. do Prokuratury i Sądu Rejonowego w Nakle.
 - udzielanie informacji o miejscach gdzie członkowie rodzin (ofiary przemocy) mogą uzyskać schronienie, pomoc materialną itp.

- informowanie o możliwości pomocy i kompetencji poszczególnych służb z terenu gmin i innych instytucji, które mogą zaangażować się w profesjonalną systemową pomoc dla osoby uzależnionej i jej rodziny,
 - finansowanie zatrudnienia specjalisty,
- 2) Prowadzenie grupy samopomocowej dla osób uzależnionych (AA) – finansowanie specjalisty.
 - 3) Finansowanie kosztów sądowych zgodnie z ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.
 - 4) Finansowanie kosztów badania osób w przedmiocie uzależnienia przez biegłego psychiatrę sądowego i psychologa na potrzeby wniosków kierowanych do Sądu Rejonowego o wszczęcie postępowania w celu poddania się leczeniu przymusowemu.
 - 5) Zakup materiałów i wyposażenia związanych z utrzymaniem Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego.

4.2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie

- 1) Finansowanie specjalisty w Punkcie Informacyjnym dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, działającym przy Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku, którego zasadniczym celem jest udzielanie fachowej, niezbędnej porady osobom doświadczającym przemocy;

Zadania Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy:

- dążenie do zmiany świadomości i postaw społecznych wobec zjawiska przemocy domowej,
 - udzielanie porad,
 - uświadamianie ofierze jej prawa o nietykalności osobistej,
 - zmotywowanie poszkodowanej do podjęcia wszelkich działań zmierzających do poprawy własnej sytuacji życiowej,
 - ścisła współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- 2) Prowadzenie grupy wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy i współuzależnionych - w tym finansowanie specjalisty.
 - 3) W zakresie edukacji publicznej:
 - a. Zakup i udostępnienie broszur, książek i ulotek o charakterze informacyjnym,
 - b. Promocja ogólnopolskiego systemu pomocy ofiarom przemocy „Niebieska Linia” poprzez współfinansowanie telefonu zaufania,

- 4) W zakresie zwiększenia kompetencji osób zajmujących się przeciwdziałaniem zjawisku przemocy w rodzinie:
 - a. Organizowanie szkoleń, współfinansowanie lub finansowanie kursów, konferencji, seminariów, narad zwiększających kompetencje w zakresie pomagania ofiarom przemocy domowej,

4.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych w szczególności dla dzieci i młodzieży

- 1) Prowadzenie przez wykwalifikowaną kadrę socjoterapeutów dziecięcych i młodzieżowych grup socjoterapeutycznych.
- 2) Realizacja we wszystkich szkołach kwalifikowanych programów profilaktyczno – wychowawczych.
- 3) Prowadzenie zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży oraz zajęć uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu realizowanych w placówkach szkolnych, świetlicach wiejskich, domach kultury.
- 4) Wspieranie aktywnych form wypoczynku dzieci i młodzieży przede wszystkim z rodzin zagrożonych alkoholizmem, przemocą domową poprzez uprawianie sportu szkolnego - finansowanie powstałych sekcji sportowych w sposób stały, organizujący czas dzieci i młodzieży wokół aktywności sportowej.
- 5) Prowadzenie działalności świetlicy środowiskowej w Sicienku, w tym dożywianie dzieci uczestniczących w zajęciach socjoterapeutycznych.
- 6) Zorganizowanie dla dzieci ferii zimowych.
- 7) Zorganizowanie dla dzieci uczestniczących w dziecięcych i młodzieżowych grupach socjoterapeutycznych letniego obozu terapeutycznego.
- 8) Finansowanie kosztów pracy psychologa zatrudnionego w placówkach szkolnych.
- 9) Udział w kampaniach promujących zdrowy styl życia.
- 10) Finansowanie spektakli teatralnych dla dzieci i młodzieży na temat wiedzy o szkodliwości alkoholu i innych zagrożeniach.
- 11) Dofinansowanie szkolenia z poznawczo - behawioralnej metody przeciwdziałania agresji - Trening Zastępowania Agresji
- 12) Przeprowadzenie wśród dzieci i młodzieży programu przeciwdziałania agresji.

4.4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.

- 1) Finansowanie lub dofinansowanie szkoleń, kursów, porad dla realizatorów Gminnego Programu Profilaktyki oraz członków gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych mające na celu zwiększenie kompetencji w/w osób, w tym diety i koszty dojazdu.
- 2) Edukacja społeczności lokalnej w zakresie wiedzy o chorobie alkoholowej poprzez upowszechnianie materiałów informacyjnych i edukacyjnych z zakresu problematyki uzależnień.
- 3) Zorganizowanie i finansowanie szkolenia dla wszystkich podmiotów gospodarczych na temat przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości.

4.5. Kontrola przestrzegania zasad obrotu napojami alkoholowymi

Organ wydający zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych może zlecić przeprowadzenie kontroli przestrzegania zasad obrotu napojami alkoholowymi instytucjom uprawnionym do przeprowadzenia tego rodzaju kontroli lub Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w zakresie wskazanym w regulaminie pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Z przeprowadzonej kontroli sporządza się protokół.

4.6. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 Ustawy oraz występowanie przed Sądem w charakterze oskarżyciela publicznego

W przypadku złamania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim lub nietrzeźwym oraz w przypadku złamania zakazów promocji i reklamy napojów alkoholowych gmina może podejmować interwencje oraz występować przed sądem jako oskarżyciel publiczny, czyli kierować sprawę bezpośrednio do sądu z pominięciem prokuratora. Postępowanie z tego zakresu prowadzone jest na podstawie przepisów o postępowaniu karnym. Sprawy, w których gmina występuje jako oskarżyciel publiczny odbywają się w trybie uproszczonym. Wniesienie aktu oskarżenia do sądu musi być poprzedzone przeprowadzeniem postępowania dowodowego, które należy do kompetencji policji. Wójt może w drodze upoważnienia wskazać osobę do reprezentowania gminy przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego. W tej roli może wystąpić radca prawny lub adwokat.

5. GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

5.1. Zadania komisji

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych została powołana Zarządzeniem Wójta Gminy Sicienko. W skład Komisji wchodzi osoby posiadające wymagane przeszkolenie w zakresie profilaktyki alkoholowej.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest ciałem opiniującym i nadzorującym wykonanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Działa na podstawie regulaminu pracy, w oparciu o harmonogram pracy.

Do właściwości Komisji należy m.in.:

- 1) opiniowanie wniosków w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży lub w miejscu sprzedaży,
- 2) opiniowanie decyzji o cofaniu zezwoleń w przypadku naruszenia zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim i nietrzeźwym,
- 3) rozpatrywanie wniosków wpływających do komisji,
- 4) kierowanie na badania w przedmiocie uzależnienia od alkoholu - odbywa się na zasadach określonych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 5) opracowanie założeń do Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na każdy rok kalendarzowy,
- 6) realizowanie zadań przyjętych przez Radę Gminy w Gminnym Programie Profilaktyki,
- 7) dokonywanie kontroli placówek handlowych.
- 8) inne zadania wynikające z Programu.

5.2. Wynagrodzenie GKRPA

Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymują miesięczne wynagrodzenie, które w 2009 roku wynosić będzie:

- dla członka komisji - 200 ,00 zł (brutto)
- dla przewodniczącego komisji - 300,00 zł (brutto)

6. FINANSOWANIE GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI

Źródłem finansowania zadań zawartych w *Programie* są środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na obrót alkoholem. Opłaty te stanowią dochód gminy, który w całości jest przekazywany na realizację zadań określonych w w/w *Programie* i zgodnie z art. 18² ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nie może być przeznaczony na inne cele.

6.1. Plan wydatków na 2009 rok

Wydatkowanie środków - dział 851 „Ochrona zdrowia”, rozdział 85154
Przeciwdziałanie alkoholizmowi

Lp.	Nazwa zadania	Wartość (w zł)	Okres realizacji
1	Działalność Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego oraz Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy	8 800,00	Cały rok
2	Finansowanie kosztów badania biegłego sądowego oraz kosztów sądowych	600,00	Cały rok
3	Finansowanie telefonu „Niebieska Linia” zgodnie z porozumieniem	271,98	I kwartał
4	Grupa wsparcia dla osób uzależnionych	3300,00	Cały rok
5	Grupa wsparcia dla osób współuzależnionych i ofiar przemocy	3300,00	Cały rok
6	Programy profilaktyczno – wychowawcze	6500,00	II - VI; IX - XII
7	Zajęcia socjoterapeutyczne	14 616,00	II - VI; IX - XII
8	Zajęcia pozalekcyjne	18 000,00	II - VI; IX - XII
9	Zajęcia sportowe	15 120,00	II - VI; IX - XII
10	Dofinansowanie wyposażenia świetlicy środowiskowej, w tym dożywianie	1 300,00	Cały rok
11	Ferie zimowe	2 196,00	I kwartał
12	Obóz socjoterapeutyczny	24 000,00	VI - VIII
13	Finansowanie psychologa	14 400,00	Cały rok
14	Udział w kampaniach trzeźwościowych	1 220,00	Cały rok
15	Finansowanie spektakli o tematyce profilaktycznej	1 200,00	Cały rok
16	Program przeciwdziałania agresji - ART	6 510,00	Cały rok
17	Zakup książek, ulotek informacyjnych, broszur	500,00	Cały rok
18	Szkolenia dla realizatorów programu, w tym diety i koszty dojazdu	800,00	Cały rok
19	Wynagrodzenia GKRPA	10 800,00	Cały rok
20	Opłata za przelewy, zakup artykułów różnych	1 000,00	Cały rok
	Razem:	<u>134 433,98</u>	